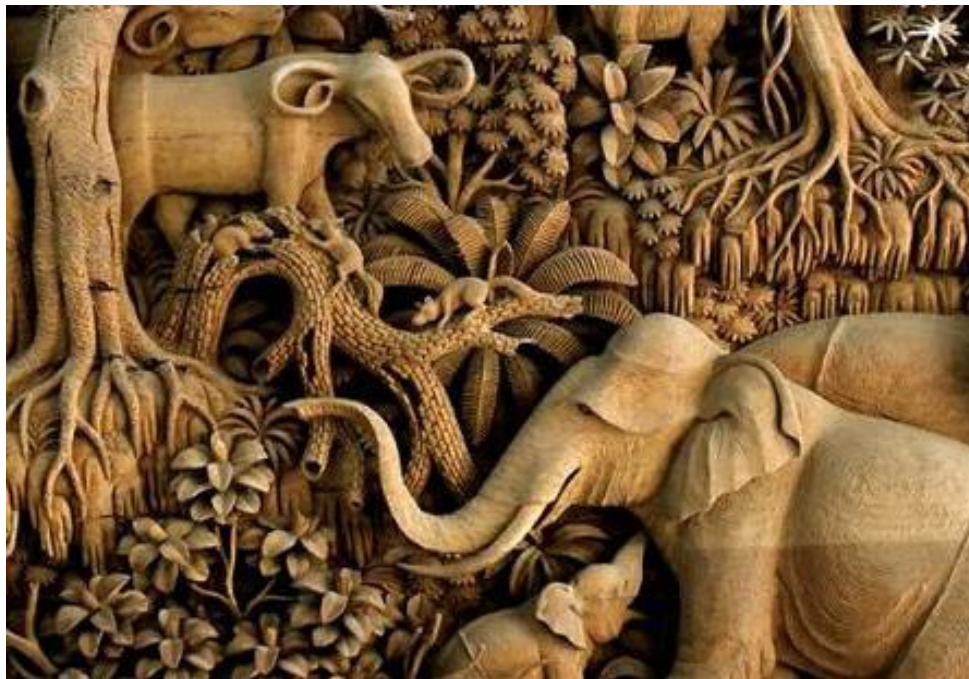

ช่างสิบหมู่ ประเภทงาน “ช่างแกะ”

ช่างแกะ เป็นช่างประเภทหนึ่งในจำพวกช่างสิบหมู่ จัดเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีฝีมือในการช่าง อาจทำการสร้างสรรค์รูปลักษณ์ที่ประกอบไปด้วยศิลปลักษณะ ประเภทลวดลายหรือรูปภาพให้ปรากฏขึ้นด้วยวิธีการที่เรียกว่า “แกะ”

คำว่า “แกะ” ซึ่งเป็นวิธีการทำงานของช่างแกะ หมายถึง การสร้างทำให้เกิดเป็นลวดลายหรือรูปภาพขึ้นด้วยวิธีใช้เครื่องมือ ที่เรียกว่า “มีดแกะ” แกะ แคะ คั่วก ไปตามวิธีการของช่างประเภทนี้

งานของช่างแกะ มักจะเป็นงานขนาดเล็ก เป็นของที่ต้องการความละเอียดประณีตมากและมีลักษณะศิลปภัณฑ์ที่ได้ใช้วัสดุต่างๆ เช่น ไม้ งาช้าง หิน มัน เผือก พักทอง มาเป็นสื่อสำหรับถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ความงามและความสามารถของฝีมือช่างแกะให้ปรากฏ งานของช่างแกะอาจจะแสดงรูปลักษณ์ในลักษณะที่เป็นงานแกะลอยตัว งานแกะกึ่งพื้นราบ และ งานแกะพื้นราบและงานแกะเส้นเป็นร่องในพื้นที่

ประเภทของงานแกะ อาจแบ่งออกตามวัสดุที่นำมาใช้ทำเป็นสื่อทางการแกะ แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ งานแกะเครื่องสดและงานแกะเครื่องวัตถุถาวร

1. งานแกะเครื่องสด คำว่า “เครื่องสด” หมายถึง วัสดุธรรมชาติที่เป็นของสด เช่น ผลไม้ หัวพืชบางชนิด หยกกล้วย เป็นต้น

งานแกะเครื่องสด จึงหมายถึง งานที่ช่างแกะ ได้ใช้วัสดุชนิดที่เป็นเครื่องสดมาแกะทำขึ้นเป็น ดอกไม้ ใบไม้ ลวดลาย หรือรูปภาพต่างๆ แล้วระบายสีให้ดูสมจริง เพื่อการประดับตกแต่งสิ่งต่างๆ ให้สวยงาม เป็นการตกแต่งอย่างงานกำมะลอ ใช้งานในช่วงเวลาไม่นานเกินกว่า 3 วัน หรือ ชั่วโมงที่เครื่องสดนั้นๆ จะเหี่ยวแห้งไป จึงทำ

เครื่องสดชุดใหม่มาเปลี่ยนแทนที่ งานแกะเครื่องสด จึงจัดว่าเป็นการแสดงความสามารถอย่างสำคัญยิ่งของช่างแกะ เพราะต้องทำงานแข่งกับเวลา เนื่องด้วยเป็นของสด จึงต้องทำการให้เสร็จโดยเร็วพร้อมกับต้องมีความสวยงามก่อนที่เครื่องสดนั้นจะเหี่ยวเฉาระหว่างทำการแกะสลัก และยังต้องคำนึงถึงอายุของเครื่องสดที่แกะสำเร็จ และนำไปใช้การประดับตกแต่งสำหรับงานใดงานหนึ่ง ซึ่งจะต้องสดอยู่ได้พอแก่เวลาของงานนั้นจะสิ้นสุดลง เพราะฉะนั้น ช่างแกะเครื่องสดจึงเป็นช่างที่ต้องมีความชำนาญ มีความสามารถ และมีฝีมืออย่างยิ่ง

วัสดุสำหรับงานแกะเครื่องสด คือ วัสดุดิบในธรรมชาติดังต่อไปนี้

ผลไม้ ได้แก่ ฟักทอง มะละกอ มะเขือ แตงโม ละครูด ฯลฯ

หัวพืช ได้แก่ เผือก มัน กระจ่าง ฯลฯ

ผัก ได้แก่ ต้นหอม พริก ผักคะน้า ฯลฯ

หยวกกล้วย

2. งานแกะเครื่องวัตถุถาวร งานแกะประเภทนี้ เป็นงานที่ช่างแกะ จะใช้วัสดุที่มีเนื้อแน่นอยู่ตัว และแข็งแรงพอสมควร เช่น ไม้ งาช้าง หิน แกะทำเป็นรูปสัญลักษณ์ ประกอบด้วยศิลปลักษณะที่เป็นที่นิยมในงานศิลปกรรมแบบไทยประเพณี ซึ่งมีรูปแบบต่างๆ กัน งานแกะวัตถุถาวรได้ทำขึ้นเป็น ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

1. งานแกะสลักทำรูปสัญลักษณ์ในพื้นที่ราบ ได้แก่ การแกะตราประทับหนังสือราชการ พระราชลัญจกรแม่พิมพ์ สำหรับตีพิมพ์รักสมุก แม่พิมพ์สำหรับราดตึก เป็นต้น

2. งานแกะทำรูปสัญลักษณ์กึ่งลอยตัว ได้แก่ การแกะกระจิงปัก กระจิงราย ฉลากงาประจำหอรั้วบัวประกับหน้าผูกคัมภีร์ เป็นต้น

3. งานแกะทำรูปสัญลักษณ์ลอยตัวขนาดเล็ก ได้แก่ พระพุทธรูป นางกวัก เป็นต้น

งานช่างแกะสลัก เป็นงานช่างฝีมือซึ่งต้องใช้ความชำนาญและความสามารถเฉพาะตัว ซึ่งต้องใช้ความประณีตในการทำ ความสามารถในการออกแบบลวดลาย และสามารถถ่ายทอดรูปแบบและลวดลายนั้นด้วยการใช้เครื่องมือ งานช่างแกะสลักแต่ละชิ้นอาจจะไม่แตกต่างกันที่วิธีการทำงาน แต่จะแตกต่างกันที่ลักษณะของชิ้นงาน

*** สารานุกรมจากหนังสือช่างสิบหมู่ ณ ห้องสมุดบรรณศิลป์อาคาร ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) โทร.1289 และ www.sacict.or.th ***

